

Bila je prava vojna

Pogovor z Milošem Šoncem, poveljnikom 57. območnega štaba za Teritorialno obrambo Grosuplje, kapetan I. razreda, v času osamosvojitvene vojne 1991. Odlikovan je bil z vrsto priznanji, med najvišja pa štejeta Častni znak svobode Republike Slovenije ter Znak manevrske strukture NZ in Zlata medalja generala Maistra z meči.

Jože Miklič

Polkovnik Slovenske vojske Miloš Šonc.

Gospoda Miloša Šonca sem spoznal osebno pred 4 leti, ko smo pripravljali zbornik 15 let po vojni za samostojno Slovenijo v okviru Območnega združenja veteranov vojne za Slovenijo Grosuplje leta 2006, čeprav sem zanj slišal že v času osamosvojitvene vojne, saj je bil poveljnik 57. območnega štaba za Teritorialno obrambo Grosuplje, ki je poleg sedanjih občin Grosuplje, Ivančna Gorica in Dobropolje, pokrivalo tudi občini Litija in Šmartno pri Litiji.

Razpad SFR Jugoslavije se je začel že po Titovi smrti.

V pogovoru na domu Miloša Šonca mi že na začetku razkrije, da je kot zaposlen v takratni Teritorialni obrambi že kmalu po Titovi smrti 1980, začutil, da se bodo začeli veliki problemi v Jugoslaviji. Jugoslovanska vojska je, čeprav organizirano, reagirala zelo panično. Zato so tudi v okviru Teritorialne obrambe imeli vzpostavljeno visoko pripravljenost kot na primer protiletalsko obrambo v Ljubljani. Jugoslovanska armada pa si je vedno bolj poizkušala podrežati Teritorialno obrambo.

Ker so bile v sklopu Teritorialne obrambe organizirane tri brigade na območju nekdanjih petih ljubljanskih občin (Bežigrad, Center, Moste, Šiška, Vič), namenjene tudi za protidesantno zaščito letališča Brnik, in je bilo vanje vključenih nekaj čez 11.000 ljudi, so si v poveljstvu redne vojske Obrambe mesta Ljubljane (vodja polkovnik Lješevič) prizadevali, da bi jih priključili pod njihovo komando. Že te poizkuse pa je tako (mestna) politika kot »vojaška stroka« nekako v letu 1983 v Teritorialni obrambi zavračala. Vendar pa so se ti poizkusi vseskozi nadaljevali.

Jugoslovanska armada je prevzemala vedno več oblasti.

Leta 1985 so komando 9. armade, ki je pokrivala celotno območje Slovenije, reorganizirali na dva korpusa - 31. korpus je imel poveljstvo v Mariboru, 14. korpus pa v Ljubljani. Poveljstvo vojskovališča so preselili v Zagreb. Tako so z namenom razdelitve teritorija, poveljstev in enot lažje obvladovali razmere v Republiki Sloveniji.

V ZSLO (Zvezni sekretariat za ljudsko obrambo) in Jugoslovanski armadi so sprejemali nove vojaške doktrine. Presegali oziroma prisvajali so si celo ustavna pooblastila. Tako so v Teritorialni obrambi vedno bolj čutili, da se stvari ne odvijajo v pravo smer. Nihče pa si še ni predstavljal, da bodo ti vojaški in drugi konflikti (ekonomski, socialni, politični, športni, med bivšimi republikami, itd.) na koncu prerasli celo v vojno.

Sredi osemdesetih let so se pojavile nekatere politične okoliščine, ki so povzročile, da so v Teritorialni obrambi imeli vedno bolj pogosto razne kontrole redne vojske. Tako so iz Beograda iz Generalne inšpekcije za ljudsko obrambo prišli v kontrolo na primer v petek ob 14. uri, ko je bila Ljubljana večinoma že "prazna", zaradi odhodov na vikende. To so seveda vedeli. Glavni razlog inšpekcije je bil namreč tednik Mladina, ki je izšel malo pred to kontrolo (takrat je bila Mladina med vodilnimi časniki, ki se je zavzemala za pluralizacijo družbe – o.p.) in ki so ga varnostni organi JA posredovali v Beograd kot politično neprimerno gradivo.

Ko ga povprašam, kdaj je bilo najbolj očitno, da se bodo sprožili osamosvojitveni procesi, zelo hitro naniza, da so vendarle osnova demokratičnim procesom bila spontana dogajanja v naši družbi, še posebej pa med kulturniki in proces proti četverici. Najintenzivneje pa so se začeli dogodki odvijati v pripravah na prve demokratične volitve v Sloveniji leta 1990, v času po njih to je Manevrske strukture narodne zaščite (MSNZ) – do oktobra 1990, v času plebiscita in nato ves čas do same osamosvojitvene vojne.

Odvzem orožja Teritorialni obrambi

14. 5. 1990 je bila sestavljena nova slovenska vlada, že naslednji dan pa je bil podpisan ukaz o odvzemu orožja slovenski Teritorialni obrambi. Zahtevali so celo odvzem osebne oborožitve, kar se nikoli in nikjer v vojski ne dogaja. To se niti nasprotniku, ko je zajet, po vojaških pravilih ne počne. Zato je gospod Miloš osebno doživel tudi take situacije, ko je moral zavrniti ukaze nadrejenim – in takih primerov ni bilo malo ...

Z odvzemanjem orožja se je začel spontan odpor in nato organizirano zbiranje, ali kot sami pravijo, izvzemanje (lastnega) orožja, saj je bilo to orožje plačano z denarjem slovenskih davkoplačevalcev in slovenskih podjetij. »Zdaj se pojavljajo tudi trditve, da smo vojski kradli orožje. Ne moreš svojega orožja krasti!« pravi Miloš. V tistih odločilnih trenutkih pa se je tudi pokazalo, kdo je pravi patriot, s pogumom in ustreznim znanjem.

Organizacija Manevske strukture narodne zaščite

S tem izvzemanjem orožja so nastajale tudi nove enote Teritorialne obrambe, ki so bile organizirane zelo prilagodljivo – kolikor je bilo orožja, toliko je bilo organiziranih enot. V tem času je bil gospod Miloš oficir pomočnika za obveščevalne zadeve in eden od organizatorjev manevske strukture narodne zaščite v Ljubljani in je pomagal pri začetni organizaciji. V tem času so po nalogu sekretarja za obrambo Janeza Janše in sekretarja za notranje zadeve Igorja Bavčarja dobili naloge, da so začeli zbirati podatke o nasprotniku. Narejena je bila tudi presoja ogroženosti na republiški ravni, ki jo je g. Miloš delal skupaj s kolegico Ireno Frelih, tajnico Toneta Krkoviča - predsednika Manevske strukture narodne zaščite.

Delo sta opravljala v osnovni šoli Zapotok blizu Iga. Nekatero nedorečeno osnutke je nato zažigal sproti v peči, končna verzija pa je nato bila predstavljena na Pristavi nad Stično in je služila za nadaljnje organizacijske ukrepe in tehnično podporo pred in v času vojne. Načrtne in organizirane vojaške priprave v okviru MSNZ so bile vojaški temelj za osamosvojitvene procese. Orožje grosupeljske Teritorialne obrambe je bilo v skladišču Jugoslovanske armade v Kamni Gorici pri Grosupljem, g. Miloš pa pove, da je bilo tudi na mnogih drugih krajih, kar je še dodatno onemogočajo hiter izvzem lastnega orožja. Nekaj ga je bilo pri takratni PTT, Železnici, nekaj so ga nekateri imeli na domovih ... Pri tem je treba še reči, da 16. štabov ni predalo orožja, zato se je sprva nekaj tega orožja tudi prerazporedilo. Posebej je delovala 30. razvojna skupina v Kočevski Reki, ki jo je organiziral Krkovič. Vse to se je enakomerno razvažalo po vsej Sloveniji ob tesnem sodelovanju takratne milice, ki je skrbela za zavarovanje – Vinko Beznik, pokojni Plohl, Leskovšek ... Včasih so orožje vozili na primer v zbirni center na Ig, včasih pa kar neposredno na mikrolokacije. Za neposredno varovanje so skrbeli sami.

Zadeve so se izvajale zelo načrtno in koordinirano tudi glede na pristojnosti in poveljevanja. Tu je treba še posebej poudariti, da je vrsta ljudi, ki so sprejeli orožje po svojih domovih in drugih začasnih skrivališčih, nosila veliko breme in odgovornost. Zato jim je z današnjega trenutka treba dati veliko priznanje in zahvalo. Ko g. Miloša nekoliko spomnim tudi na dejavnosti, ki smo jih izvajali na področju krajevnih skupnosti, Občine Grosuplje, civilne zaščite, gasilstva, pravi, da je vse to (od popravljenih obrambnih načrtov, reorganizacije ...) bilo potem izvršeno tudi skladno s sproti sprejetimi pravnimi akti in so bili na primer iz nekdanjih občinskih štabov organizirani Območni štabi teritorialne obrambe.

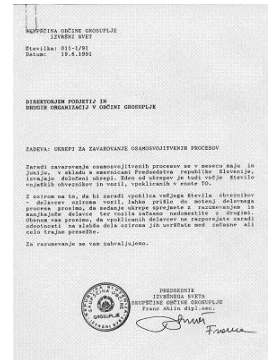
Postrojitev ob svečanem dvigovanju prve slovenske zastave pred Gasilskim centrom Grosuplje, kjer je imel sedež tudi 57. Območni štab teritorialne obrambe Grosuplje 26. 6. 1991 ob 20:35 ob proslavljanju razglasitve samostojne države Republike Slovenije.

Zastavo je dvignila častnica Teritorialne obrambe Damjana Jurkovič.

Tik pred osamosvojitvijo v Grosupljem

V Grosupljem je bil organiziran 57. območni štab Teritorialne obrambe, ki je pokrival nekdanji občini Grosuplje in Litija. Pri tem je bilo tudi nekaj problemov, saj je bilo kar nekaj zahtev, kot na primer, da jih niso vodili tisti, ki so predali orožje Jugoslovanski armadi in podobno. Ponekod je bilo treba začeti popolnoma na novo tudi z načrti. Precej je bilo tudi problemov zaradi pomanjkanja, spremembe ali nove oborožitve, za katero je bilo treba ljudi na hitro in varno usposobiti. Na kresni večer (23. 6.) leta 1991 sem izvedel, da je v Luko Koper prispela ladja s pošiljko orožja, g. Miloš pa pove, da je bila ena grosupeljska enota na zavarovanju učnega centra nad Igom. Ostale enote v bližini so bile opremljene. Ta enota pa sploh ni bila opremljena v celoti, ker je čakala na orožje iz Kopra.

Dopis predsednika Izvršnega sveta Občine Grosuplje direktorjem podjetih in drugim organizacijam en teden pred razglasitvijo slovenske države v zvezi z vpoklicem večjega števila ljudi v Teritorialno obrambo za zaščito osamosvojitvenih procesov.

Obstajala je tudi bojazen, ali bodo sploh dobili oborožitev pravočasno. Na srečo so se dobri momenti vsi med seboj pokrili in nadrejeni, ki so to organizirali, so poskrbeli, da je tudi orožje prišlo pravočasno.

Vojna se je začela.

Ko so helikopterji Jugoslovanske armade že frčali po vseh koncih Slovenije dan po razglasitvi samostojne Slovenije ter strašili prebivalce Slovenije in namigih, da se premikajo tankovske enote iz kasarn na Reki, Vrhniki in drugod, nekateri »civilni« kljub temu še nismo verjeli, da bo zares prišlo do vojne, 27. 6. v zgodnjih jutranjih urah, ko smo ravno zaključevali praznovanja osamosvojitve, pa smo po radiu slišali, da tanki neusmiljeno prodirajo proti mejnim prehodom in letališču Brnik.

G. Miloš je bil takrat doma na počitku in so ga prišli iz štaba zbuditi pred 5. uro ter ga obvestili, da se je vojna začela. Po eni strani je za vojaka, ki se je na to pripravljali, olajšanje, čeprav se morda čudno sliši, po drugi pa breme. Olajšanje v tem pogledu, da so se stvari, na katere so se pripravljali več let, in pričakovali, da se bodo zgodile, pa se nato dejansko tudi zgodijo. Vse negotovosti, različne ocene in razne različice, ki jih vojaki delajo, pravi, se nato odvijajo samo po eni možni različici in ta je običajno najtežja.

To se je dogajalo vsepovsod po Sloveniji in tudi v Grosupljem, hkrati pa zatrjuje, da so vsi skupaj, vsak v svojem okolju in na položaju odigrali profesionalno svojo vlogo. Tudi same enote Teritorialne obrambe, brez podpore prebivalcev, narodne zaščite, civilne zaščite, občinskih vodstev, izvršnih svetov, ne bi mogle tako opraviti svojega poslanstva, kot so ga. Podpora je bila maksimalna in treba je vse pohvaliti. Tudi v podjetjih je bilo veliko razumevanja, čeprav so nekatera imela kar veliko ljudi vpoklicanih na razne obrambne in zaščitne naloge in so mnogi programi v teh podjetjih zaostajali.

Pri svečanem dvigu zastave so bili prisotni tudi (od leve) Novljan Anton, Marjan Balant, Janez Skubic, Janez Lesjak, Vinko Eršte, Primož Zgonc in (skrajno desni) poveljnik Miloš Šonc.

Ugibanja vpoklicanih v Teritorialno obrambo na samem začetku pa so sprožala nova vprašanja. Koliko časa lahko vse to traja? Vemo, da na Balkanu nobena vojna ni trajala manj kot tri, štiri leta. Vsi so pričakovali dolgotrajen konflikt in bojevanje.

Šončeva premestitev v Grosuplje in soočenje z vojnimi nevarnostmi

Ob premestitvi v Grosuplje, 1. 6. 1991, se je najprej moral soočiti s potencialno nevarnostjo skladišča eksplozivnih bojnih sredstev v Kamni Gorici.

Z začetkom vojne po razstrelitvi skladišča na Črnem Vrhu ter problemih v skladišču pri Mokronogu, je grozila nevarnost zažiga skladišča v Grosupljem. Govorice, ki so se med ljudmi pojavile, da so v grosupeljsko skladišče pripeljali s helikopterji komandose in ostrostrelce, pa g. Miloš zavrne. So pa specialce pripeljali na Ljubljanski vrh nad Vrhniko, kjer je bil postavljen radar. Prav tako zavrne govornice, da so bili v tem skladišču nameščeni bojni strupi, med njimi tudi zloglasni iperit.

Tudi za grosupeljsko skladišče so teritorialci imeli ukaz predsedstva, da bi vpadli v skladišče. Blokada je bila narejena. G. Miloš je začel pogajanja s poveljnikom skladišča, s podpolkovnikom Anđelkovičem. Najprej sta se telefonsko dogovorila, da se bosta dobila in se pogajala, na pogajanjih pa je predajo skladišča Anđelkovič odklonil. Zato so se zadeve odvijale v drugo smer.

G. Miloš je s takratnim obveščevalcem Stasilom Burjo in še dvema pripadnikoma albanske narodnosti odšel do tega skladišča okoli 11. ure zvečer, kjer so z megafonom pozivali v slovenščini, srbohrvaščini in albanščini na prestop k Slovenski vojski. S sprednje strani (gledano od Elektra Grosuplje) ni bilo nobenega vojaškega odziva, od zadaj (proti Duplicam in Peči) pa je nekdo izstrelil nekaj nabojev proti njim. A ker ponoči ni lahko zadeti, so se vsi nepoškodovani vrnili. Pozneje so tudi izvedeli, kdo je streljal. Polkovnik Anđelković se nato sploh ni hotel več pogovarjati s Šoncem. Zato se je v nadaljevanju pogajal s predstavniki Občine Grosuplje. Za ta pogajanja so Anđelkoviču zagotovili, da je na Občino odhajal v spremstvu straže TO. Kljub temu je 19 vojakov iz skladišča prebežalo na slovensko stran. Prvi je prišel nek Celjan. Patrulja Teritorialne obrambe ga je dobila pri Motelu. Vseskozi je imel roke dvignjene in govoril: »Ne streljajte! Vaš sem.«

Na blokadi grosupeljskega vojaškega skladišča v Kamni Gorici. Zadaj levo stoji Miloš Šonc.

Že kmalu v začetku vojne se je pojavilo tudi nekaj takih informacij, da se z osebnimi avtomobili vozita dva človeka – eden vozi, drugi strelja. Tako je bilo v okolici Turjaka, pa pod Lipoglavom. Zato so morali previdno ukrepati s protidiverzantskim vodom, ki ga je vodil Boštjan Ivanjko. Z zapiranjem ceste od Šmarja – Sapa proti Zg. Slivnici in naskoku protidiverzantske skupine s Perovega ter s sodelovanjem milice iz Most sta se »nepriprava« ujela. Pri tej akciji so sodelovali tudi pripadniki posebne enote milice v Grosupljem.

Na Obolnem nad Stično so imeli postavljen radar, ki je bil v vlogi zavajanja sovražnikovih letal. Radar so teritorialci varovali z varne razdalje. Radar je vplival, da so letala, ki so bojno delovala začela uporabljati druge poti.

Z litijske smeri so bile zaprte tudi glavne smeri proti Ljubljani in proti Bogenšperku, vendar tam ni bilo enot Jugoslovanske armade. Je pa litijska enota sodelovala v aktivnostih v Ljubljani, kar je bil prvi primer v 57. ObmŠTO, da enota ni bila strogo vezana na svoj matični oziroma občinski teren.

Na vojsko so vršili tudi psihološke pritiske. Kolega sodelavec je s seboj prinesel samostrel in so odšli streljati v blizu skladišča, kjer so vedeli, da jih lahko opazijo. Streljali so na tarčo. Nato se je dogajalo, da so iz skladišča prihajali vojaki kar v skupinah. Največ se jih je napatilo proti Kovinastroju. Tam so jih zajeli in nato napatili domov. Naslednji tak psihološki pritisk je bil, da so izvedli namišljen napad na skladišče. Zanimivo pri tem je, da so se na to spontano odzvali pripadniki posebnih enot milice in so se vsi skupaj ustavili na izhodiščnem položaju za neposreden napad. Zelo zanimive stvari so se dogajale tudi na višnjegorskem klancu, ker je grozilo, da bo blokada na Medvedjeku pri Trebnjem prebita. To bi se lahko zgodilo na primer z desantom z zraka ali pa s pomočjo oklepni sil iz ljubljanske oziroma vrhniške smeri. Zato bi bilo najlažje to tankovsko kolono spet ustaviti v useku pred vasjo Polica. Fantje na tem položaju so bili kar precej napeti in na odgovorni nalogi.

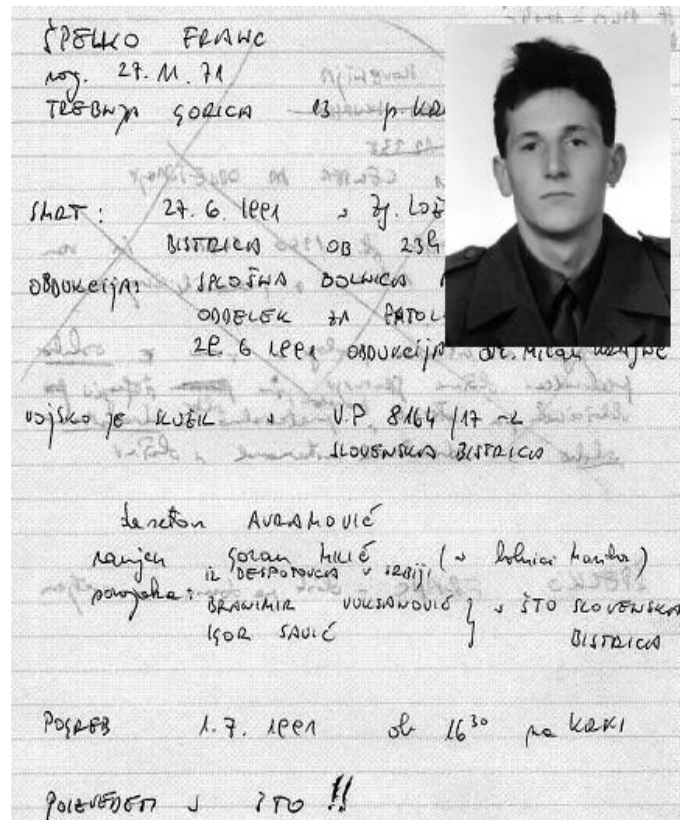
Iz občine Grosuplje je bilo pod Miloševim poveljevanjem vključenih 588 pripadnikov Teritorialne obrambe, iz občine Litija pa 537. Zelo močan je bil 571. odred za posebne namene, sestavljen iz 1. in 2. protidiverzantske čete ter jurišnega odreda s 305 pripadniki, pa tudi 3. jurišni odred s 144 pripadniki in odred Teritorialne obrambe s 398 pripadniki.

G. Miloša povprašam, kako je potekalo poveljevanje v vojnih razmerah tem večjim skupinam oziroma odredom, saj mora biti način poveljevanja učinkovit in je popolnoma drugačen kot poveljevanje manjšim skupinam. Pri tem odgovoru se nasmehne in pravi, da je to dobro vprašanje, ter pove, da so bile okoliščine tako neusmiljene, da so zahtevale od vsakega maksimalno odzivanje in ukrepanje – tako poveljujočih kot izvršujočih. Je pa splošno znano, če vojaka ne zaposliš, se hitro pojavijo razni problemi, pravi. Takrat pa je bila dinamika dejavnosti tako razgibana čez dan in tudi ponoči, da pravzaprav ni bilo časa za razna stranpota.

Vojna se umirja

Pozneje, po Brionski deklaraciji, so se stvari začele nekoliko umirjati. Zato so tudi vrnili nekaj ljudi domov, še posebej tiste, ki so morali ukrepati v vitalnih domačih družinskih in službenih okoljih, še posebej pa po 19. juliju 1991. So pa take izrazite okoliščine upoštevali tudi že prej. Tako so na primer nekoga, ki je imel doma 20 glav živine, ostarelo mamo ali druge težje življenjske okoliščine, poskušali nadomestiti sproti že v času vojne. Nekaj ljudi so po koncu vojne zaposlili za dodatna usposabljanja občanov na vojaškem ali civilnozaščitnem področju. Tu je bilo vzpostavljeno tudi dobro sodelovanje z upravnima organoma v Grosupljem in Litiji.

Po izpraznitvi skladišča, v katerem so bile pretežno tankovske mine, so ga pustili nedotaknjena, čeprav je bilo predhodno minirano. Bilo pa je precej demolirano. Večina minsko eksplozivnih sredstev so odpeljali nato v Bosno. Pred odhodom se je g. Miloš sestal z Vujevičem, ki je bil v grosupeljsko skladišče nato nameščen namesto Anđelkovića. Le-ta je zagotovil, da so odstranili vse mine. Kljub temu pa je g. Miloš še vseeno pregledal potencialne nevarnosti in na koncu ugotovil, da so zares vse mine odstranjene.

Zapis o smrti Francija Špelka v dnevniku dežurstev 57. Območnega štaba TO Grosuplje.

Vprašljive vzporednice

Na koncu g. Miloša vendarle povprašam tudi o tem, kaj meni o trenutni pobudi Ukinimo vojsko, na katero nekateri gledamo precej skeptično, saj se kaže kot neka vzporednica Deklaraciji za mir tik pred osamosvojitvijo Slovenije. Po našem mnenju, če bi se že pogovarjali, bi se morda lahko o strategiji in delni spremembi strukture Slovenske vojske v konceptu skupine NATO, ne pa o njeni ukinitvi.

G. Miloš jasno pove, čeprav vem, da mu kot zaposlenemu v Slovenski vojski ni mogoče politično presojati, da vsaka država nima elementov suverenosti, če nima elementov moči. Vojska, policija, tožilstvo, finance ter tudi drugi organizirani segmenti v državi nedvomno te elemente izpolnjujejo. Zato takratnega podpisovanja Deklaracije za mir v začetku leta 1991 v Teritorialni obrambi absolutno niso vzeli resno. Plebiscitne odločitve 23. 12. 1990 ne bi mogli uresničiti, če ne bi poleg volje ljudstva za njo stala tudi realna moč. Tako kot je to veljalo takrat, pa velja tudi danes. Kdo ve, kako bo morda čez 10 let? Razmere se lahko močno in dokaj hitro spremenijo,

Ko ga povprašam, koliko ima še do upokojitve, pa se prešerno nasmeje in pravi, da kljub večkrat stresnim in napornim situacijam gre rad v službo, ker je delo zanimivo in dinamično. Trenutno dela v Poveljstvu sil na Vrhniki kot načelnik sektorja G2, to je obveščevalno varnostnem področju.

Za konec: Bila je prava vojna.

Prav za konec pa g. Miloš podčrta, da je treba biti hvaležen, ne samo Teritorialni obrambi in enotam milice, pač pa vsem državljanom v času osamosvojitvene vojne. Preveč bi bilo posameznih imen, ki jih v tem prispevku ne moremo nanizati, saj bi bil predolg, če bi samo nekaj glavnih nalog in dejanj zelo na kratko opisali. Najbolj pa moramo biti hvaležni tistim, ki so darovali svoja življenja kot na primer Franci Špelko s Krke, ki je iz skladišča JA na Štajerskem želel prestopiti k teritorialcem, pa ga je pokosila krogla jugoslovanskega vojaka -desetarja.

Večkrat se tudi govori, da je bilo med slovensko osamosvojitveno vojno relativno malo žrtev in se celo s tem skuša zniževati pomen te vojne. »Meni grede kar lasje pokonci, ko slišim tako izjavo,« pravi. »Naj nekdo očetu ali mami, ki sta izgubila sina, reče, da je bilo relativno malo žrtev! Vsaka žrtev je preveč. In če smem nekaj takega reči za Grosuplje, sem vesel, da nismo imeli v tej vojni neposrednih žrtev. Pa ne samo na naši strani! Tudi na nasprotni. Z zgodovinskega stališča gledano se mi prav to zdi najpomembnejše. Vse naloge smo izpeljali na optimalni način in včasih to veliko bolj cenijo v tujini kot pri nas doma. Ljudje z omalovažujočim razmišljanjem o slovenski osamosvojitvi, pa si upam trditi, da nimajo pravega odnosa do domovine in države Slovenije.«

Na koncu pogovora je g. Miloš Šonc še nanizal nekaj zanimivih pojmov, ki jih lahko opredelimo kot univerzalne vrednote. Zanimivo pa je, da je večina od njih poimenovana s črko P: PAMET, POGUM, PATRIOTIZEM, PRIJATELJSTVO, PRAVIČNOST, PRAVO, PRETEKLOST, PRIHODNOST in PREŽIVETJE. Poleg teh so še vrednote, izražene v kulturi, športu, zdravju, varnosti, sreči, svobodi, delu in zaposlitvi, veri ali ateizmu ... Vse te vrednote pa sestavljajo nek kompleksen vrednostni sistem, na katerem naj bi temeljila sodobna družba in za katere s(m)o se ne nazadnje borili tudi med osamosvojitveno vojno Slovenije.